

ДРУГА БЕСЕДА

КАКАВ ДОПРИНОС ЖИВОТУ У ХРИСТУ ПРУЖА БОЖАНСКО КРШТЕЊЕ

Показано је у претходној беседи да се свештени живот у Христу садржи у свetim Тајнама. Испитајмо сада како нас свака од Тајни уводи у тај живот. А живот у Христу је управо само сједињење са Њим; рецимо онда нешто о томе на који начин свака света Тајна сједињује са Христом оне који у њој учествују.

2. Могу се, дакле, са Христом сјединити они који прођу кроза све оно што је и Спаситељ прошао, и који претрпе што и Он, те постану оно што је Он. Он се, наиме, сјединио са крвљу и телом, који беху чисти од свакога греха. А пошто је Он по Својој природи од самог почетка био Бог, обожио је и оно што је касније постало - односно човечанску природу - а на послетку је због тела и умро и васкрсао. Према томе, онај ко хоће да се сједини са Њим, дужан је да се причисти Његовим Телом, да учествује у обожењу и да буде заједничар Његовога гроба и Васкрсења. Због тога се и крштавамо како бисмо умрли оном смрћу и како бисмо васкрсли оним Васкрсењем, помазујемо се светим миром како бисмо царским помазањем постали заједничари Његовога обожења - окушамо пресвети Хлеб и пије-

мо из пребожанствене Чаше како бисмо постали причасници самога Тела и саме Крви, које је Спаситељ узео на себе. И на тај начин се сједињујемо са Оним Који се ради нас оваплотио, обожио, умро и васкрсао.

3. Зашто се, дакле, не држимо истога реда следи као и Он, него започињемо тамо где је Он завршио, а завршавамо тамо где је започео? Зато што је Он сишао да бисмо се ми успели; па иако је то један исти пут - за Њега је то био силазак, а ми се њиме успињемо. Према томе, као да се ради о каквим лествама, оно што је Њему, Који је њима силазио, било последње, то нама, који се њима успињемо, бива прво. Уосталом, пошто је поредак живота такав, другачије и није могло бити. Јер, крштење је рађање; свето миро је узрок делатности и кретње у нама; а Хлеб живота и Чаша свете Евхаристије јесу истинско једење и пијење. Јер, није могуће да се неко креће или да буде погребен пре него што је рођен. Поврх тога, крштење спријатељује човека са Богом, миропомазање га чини достојним Његових дарова, а сила свете Трпезе чини да Тело и Крв Христова постану тело и крв онога ко се њима причешћује. Наиме, не приличи нам да станемо међу пријатеље Божије пре но што се са Њим спријатељимо - да будемо удостојени благодатних дарова који њима приличе, и да пијемо безгрешну Крв и окушамо безгрешно Тело ми који смо у власти лукавога и греха. Због тога се најпре перемо, а затим помазујемо, па тако чисти и мирисни приступамо светој Трпези.

4. Довољно је толико о овој теми. Испитајмо, међутим, какву корист за блажени живот пружа свака од светих Тајни; а најпре размотримо колико добра крштење може да донесе у овај живот.

5. Крштење представља само рођење у Христу, односно њиме задобијају биће и ипостас они који су до тада почивали у ништавилу. Ово се на много начина може разумети. Прво, по самом поретку, јер се посвећујемо најпре у ову Тајну, а она, пре других Тајни, хришћане уводи у нови живот; затим по именима којима је називамо; и коначно, по ономе што се при њеном савршавању чини и поје.

6. Поредак је, дакле, од самог почетка овакав: најпре је погружавање, затим помазивање светим миром, да би се на концу доспело до свештене Трпезе. Сасвим јасан доказ да погружавањем представља сам почетак живљења и темељ и основу живота, јесте то што је и Сам Христос, заједно са свим оним што је ради нас претрпео, кад је била потреба за тим, примио крштење пре свега другог. А шта нам друго називи за крштење казују? Јер, називамо га рсфењем и препородом, поновним саздавањем и печатом, погружавањем и одевањем, помазањем и благодаћу, просвећењем и бањом; а све то има само једно значење: да ова света Тајна представља почетак бивствовања свих оних који јесу и живе по Богу.

7. С правом се, дакле, чини да телесно рођење не значи друго него то што јесте; а препород и поновно саздавање указују само на то да су они који се сада рађају и бивају изнова саздани, рани-

је већ били рођени, па изгубивши своје обличе, овим другим рођењем враћају се свом првобитном лику. А то се збива као кад грађа каквог кипа изгуби свој облик, па уметник, поправљајући је, препорађа и изнова саздаје њен изглед. Уосталом, и дело крштења, какав год учинак да има на нас, представља неку врсту обличја и образа; јер оно заиста уписује икону и утискује образ у душе, чинећи нас саобразнима Спаситељевој смрти и Васкрсењу. Због тога се крштење назива и печатом који у нас утискује царску икону Божију и Његов блажени лик.

8. Пошто обличје подразумева материју и укида безобличност, Тајну крштења називамо и одевањем и погружавањем. Показујући да одећа и печат имају то значење, апостол Павле негде каже како је Христос насликан и уобличен у нама, а негде како су се хришћани у Њега обукли као у хаљину. И тако он пише Галатима: „Дечице моја, коју опет с муком рађам, докле се Христос не уобличи у **вама**“;¹ и опет: „...Исус Христос насликан разапет међу **βαΜα**“;² а Коринћанима пише: „Који се Год у Христа крстите, у Христа се обукосте“.³ Јер, кад се на ватри растопи и разлије злато, или сребро, или бакар, његова гола материја је доступна погледу. Због тога се злато или бакар тада називају онако како се та сама материја назива. Али, кад им се желез-

¹ Гал. 4,19.

² Гал. 3,1.

³ Гал. 3,27 - не *Коринћанима*, како стоји у тексту.

ним калупом подари какав облик, тада се више не види материја, већ облик; као што се и хаљина сусретне са погледом посматрача пре него тело. Због тога материјал и поприма нарочит назив: назива се, наиме, кипом, или прстеном, или неким сличним именом, које више не означава материју, већ само обличје и изглед.

9. Због тога, можда, спасоносни дан крштења за хришћане представља имендан, јер тада бивамо саздани и уобличени, а наш безоблични и необразни живот задобија свој облик и образ. Уосталом, тада по први пут бивамо познати од стране Онога Који познаје што је Његово - као што каже апостол Павле: „...*Познавши Бога, или боље, пошто вас је БОГ познао*“⁴ - те у тај дан крштења чујемо реч назначења, односно име које нам је дато, јер тек тада бивамо у потпуности познати од стране Бога. Јер, бити познат од стране Бога, значи постати уистину познатив. Због тога Давид каже за оне који немају ништа заједничко са оваквим животом: „*Нећу метнути имена њихових у уста своја*“,⁵ јер су непознати и невидљиви они који су поставили себе далеко од оне светлости. Јер, очи не могу угледати ништа видљиво ако је оно без светлости, нити Бог може познати онога који није примио зраке који потичу од крштења. Разлог је тај што уистину не постоји ништа што у тој светлости није видљиво. Због тога је речено: „*Позна Господ оне који су*

⁴ Гал. 4,9.

⁵ Пс. 16,4.

Његови",⁶ и у том смислу се каже како женик не познаде луде девојке.⁷

10. Због свега тога крштење се назива и просветљењем, јер дарујући нам истинско постојање, оно нас чини познаницима Божијим, а водећи нас ка оној светлости, удаљава нас од злобе која је скривена у нама. Због тога што представља просветљење, крштење се назива и бањом, јер нам тако допушта да се чисти сусретнемо са светлошћу, пошто уклања сваку прљавштину која као каква преграда спречава божанске зраке да доспеју до наших душа. Благодатним даром се, наиме, назива јер представља рођење; а опет, ако бисмо ваљано размотрили ову ствар, шта би човек могао допринети своме рођењу, када - као што је то и при телесном рођењу - не показујемо унапред чак ни жељу за добрима која од крштења потичу? Јер, желимо оно што можемо замислити; а ове ствари не допиру до срца човечијег,⁸ нити је могуће да их човек појми пре но што их искуствено осети. Наиме, када чујемо да су пред нама слобода и царство, замишљамо некакав лагодан живот, какав човечанска логика може схватити. Ово овде, међутим, јесте нешто сасвим друго - веће и од нашега ума и од наше жеље. Крштење се чак назива помазањем, јер на онима који у тој Тајни учествују, оно уписује Христа, Који је за нас помазан; а представља и

⁶ Број. 16,5; II Тим. 2,19.

⁷ Мат. 25,12.

ЧКор. 2,9.

печат који отискује у нама лик Самога Спаситеља. Дакле, пошто помазање доспе до свих делова тела онога ко прима крштење, и пошто га уобличи и изобрази на њему образ Помазаника, оно указује на његов прави лик и бива као прави печат. Но, овим што је до сада речено показано је да је печат исто што и рођење, као што одећа и погружавање представљају и печат.

11. Пошто благодатни дар и просветљење и бања воде ка истоме циљу, то јест поновном саздавању и рађању, јасно је да сви ови називи за крштење знаменују само једну ствар, а то је да бања крштења представља рађање и почетак живота у Христу. У коликој мери све оно што се говори и врши у овој светој Тајни има то значење, биће јасно кад подробно размотримо службу крштења.

12. Јасно је да онај ко приступа светој Тајни, пре свога просвећења није био у пријатељству са Богом јер још увек није био ослобођен од старе срамоте. Заиста, свештеник, пре но што било шта друго одслужи, упућује молитве да се онај ко приступа крштењу, ослободи од демона који је владао њиме; и не разговара о њему само са Богом, већ, окомивши се на самога тиранина, кажњава га и бичем изгони напоље. А његов бич је „*Име које је изнад свакога имена*“.⁹ Толико је онај ко још увек робује тиранину, далеко од тога да буде жив и син и наследник Божији. Јер, онај ко са лукавим демоном општи, тај је

⁴ *Филип. 2,9.*

сасвим удаљен од Бога, што значи да је у потпуности мртав.

13. Због тога свештеник дува у лице оне ко приступа крштењу, узимајући у обзир да овај још није узео учешћа у животу; а то дување је знак живота који свише долази. Такав смисао имају и свештене радње што следе. Јер, све су оне намењене онима који се управо крштавају и који презиру све што је садашње и што им је при руци, а прелазе на нешто друго (јер од њих се тражи један свет да презру, а други да поштују; један живот да напусте, а другим да живе; једног начина живљења по сваку цену да се клоне, а други да проводе у свакој ревности). Према томе, из овога што новопросвећени одбацује све што је сада присутно, јасно је да он још увек није ослобођен онога што је и сам осудио - а чињеница да из ове свете Тајне прима оно што сматра бољим и пожељнијим од онога што сада има, показује да крштењем започиње један хвале достојан живот. Наиме, ушавши у свети храм, он одлаже своју хаљину и раздрешује обућу, те на тај начин, том отклоњеном одећом и обућом, који су нам у овом живљењу од користи, он показује какав је његов однос према претходном животу. А затим, окренувши се ка западу, дува својим устима, као знак живљења у тами, пружа руке и одгони њима лукавога као да је овај присутан и да га напада, те пљује на њега као на нечистог и одвратног; одриче се непријатељског и неверничког савеза са ђаволом, који је узрок сваке пропасти, те раскида у потпуности то мрско пријатељство и велича

мрзост према њему. Па пошто избегне из таме, хита ка светлости дана и окренут према истоку, трага за Сунцем; ослобођен од руку тиранинових, клања се Цару и осуђујући лажнога, признаје правога Владику, те се моли да Њему буде потчињен и да Му служи свом својом душом, а пре тога да верује Њему као Богу и да признаје све што Му приличи.

14. Заиста, истинско знање о Богу представља почетак блаженога живота; јер *познати Њега*, вели Соломон, *то је корен бесмртности*,¹⁰ као што је непознавање Бога у самом почетку донело смрт. Пошто је Адам, не знајући за божанско човекољубље, сматрао да је Добри Бог завидан, те је, заборавивши на истинску мудрост и мислећи да може преварити Мудрога, презрео истинскога Владику и прибегао ономе који се од Њега одметнуо. Због тога је и изгнан из раја, лишен блаженог живота, патио се и умро. Отуда је, дакле, нужно да онај ко се упутио ка животу и ка Богу, крене са знањем о Богу.

15. Тиме што ћемо у потпуности оголити себе и одбацити и последњу хајину, показујемо да смо се већ дотакли пута који води ка рају и ка животу који је у њему. Јер, стигавши од тога блаженога Врта до голотиње, Адам је допао од ње до оне бедне одеће. А ми од кожних хајина долазимо до голотиње, па ходећи истим стазама, показујемо да се враћамо истим путем и хитамо ка царској одећи; показујемо да се ми овуда вра-

¹⁰ Пр. Сол. 15,3.

Ћамо на оно место са којег и кроз које је он сишао у овај свет. Но, скидање одеће може да знаменује и то да сада чисто приступамо истинској светлости, не носећи са собом ништа што ствара сенку смрти и што од људских душа удаљава зраке светлости, као што хаљине и јесу некаква преграда између вештаствене светлости и тела.

16. Помазивање уљем, чини ми се, може бити символ и нечега другог, и може се довести у везу са тим. Сетимо се, наиме, камена Јаковљевог, који је он, преливши га уљем, принео Богу,¹¹ и сетимо се цара и свештеника, који су једним те истим уљем били посвећивани и заједници и Богу, и који нису уопште живели за себе, већ за Бога и за живот којем су се потчинили. Па и ми се, наравно, одричемо властитог живота и себе самих, и хитамо ка Богу; а то значи да, одбацујући своје старо обличје, постајемо слични Њему. Тај знамен је сродан и веома одговара називу хришћанин. Јер, ми се помазујемо - а онај коме хоћемо да будемо слични јесте Помазаник Христос, Који је Својим Божанством помазао човечански род - и тим помазањем постајемо причасници Његовога живота. Уосталом, ово помазање символ је онога Помазања, а свештеник који обавља помазање, то показује кроз песме које поје у часу док помазује новокрштенога. Заиста, тим речима Давид је указао на оно Помазање и на оно Царство. Јер, свештеник каже: *Помазује се овај* (мислећи на онога који се крштава), *уљем радости,*

¹¹ *Пост. 28,18-22.*

а Давид каже Спаситељу: „Помаза Те Боже, БОГ Твој, уљем радости више него другове Твоје”,¹² сматрајући да смо ми Његови другови, које је Он, због Свога човекољубља, учинио причасницима Свога Царства.

17. До тога трена још увек не живимо: све што се до тада одиграло, за новокрштенога представља само знаке и предувсфење у Тајну и припрему за живот у Христу. А кад новокрштени, погрузивши се трикратно у воду, изрони - док се узносе појања Светој Тројици - тада он задобија све што је искао, и бива рођен и саздан светлозарним рођењем и саздавањем, о чему је и Давид говорио. Задобија добри печат и стиче све жељено блаженство: он који је претходно био тама, сада постаје светлост; он који није имао бића, сад постаје биће, и близак Богу и усиновљен од Њега, пошто је из тамнице и крајњег ропства доведен до царског престола. Јер, ова вода крштења један живот укида, а други открива - старог човека потапа, а новог васкрсава. Онима који су тако што искусили, то постаје јасно из самих догађаја зато што и видљиви знаци Тајне крштења допуштају да се то кроз сва ова средства представи. Наиме, тиме што, погрузивши се у воду, новокрштени нестаје, он показује да напушта свој живот на ваздуху, а напуштање живота значи смрт; а тиме што се, изронивши из воде, изнова сусреће са ваздухом и са светлошћу, показује да тражи живот и да је успео да га задобије.

¹² Пс. 45,7.

18. Због тога на овоме месту призивамо Створитеља, јер све што се овде збива, представља почетак живота и друго стварање, које је много савршеније од првобитнога. Наиме, тачније него при првобитном стварању, сада се уписује у нас образ Божији, а кип новoga обличја саздан је верније према божанском обличју. Због тога праобраз Божији сада треба јасније да се укаже. Јер, свештеници који обављају свету Тајну, призивајућ и Бога на бању крштења, не узвикују име „Бог“, које је заједничко свој Светој Тројици, али које не користе они који јасно и одређено богословствују, већ подробније и савршеније опевају својства сваког од Лица Свете Тројице.

19. Разлог за то је и овај: иако је Света Тројица јединственим човекољубљем спасла људски род, ипак се за свако од блажених Лица Свете Тројице вели да је дало посебан допринос. Наиме, Отац се спријатељио са човеком, Син је спријатељио човека са Собом, а Свети Дух је постао дар онима који су већ постали пријатељи Божији. И тако, један нас је ослободио, други представља искупљење којим смо ослобођени, а Дух је слобода; јер, по речима апостола Павла, „где је Дух Господњи, онде је слобода“.¹¹ Један нас је изнова саздао, другим смо изнова саздани, а Дух је онај који животвори. Уосталом, и при нашем првом стварању, Тројица је изображена само као сенка. Тада је један створио човека, други је био

рука Створитељева, а Утешитељ је био дах Онога Који живот удахњује.

20. А зашто ово говорим? Јер, само се у томе, од свих божанских дела, Бог указује. Заиста, од свега доброга што је Бог од самог почетка учинио Својој творевини, нећеш наћи ништа што се односи само на Оца, или на Сина, или на Светог Духа, већ је свако од тих добара заједничко дело Тројице, Која све чини једном силом и једном Промислу и једним стварањем. А кад је у питању божански домострој спасења човековог, подигао је Бог изнова наш род, који је тиме нов постао, а о нашем спасењу одлучила је цела Тројица и промисљала о његовом спровођењу у дело. Цела Света Тројица, међутим, није заједнички деловала: јер ни Отац ни Свети Дух нису лично деловали, већ само Логос; и само је Јединородни узео на себе крв и тело, и био рањаван и подносио патње, и умро и васкрсао; и кроза све то изнова је оживљена човечанска природа и успостављено крштење, односно ново рађање и поновно саздавање човека. Због тога свештенослужитељи, који у божанској бањи крштења новокрште номе пружају свештено саздавање, које и само указује на раздвојена Лица Божија, треба да призивају Бога обраћајући се Његовим одвојеним Лицима, те да крштавају у име Оца и Сина и Светог Духа.

21. Шта се, дакле, збива? Зар приликом крштавања не славословимо божански домострој, и то нарочито у вези са овом Тајном? Свакако да га много славимо, али не оним што говоримо,

већ оним што чинимо. Јер, ко не зна да трикратно израњање након погружавања изображава Спаситељеву тридневну смрт и Васкрсење, што представља свршетак целокупног домостроја спасења? И није узалуд, чини ми се, то што о богословљу Свете Тројице проповедамо, а божански домострој ћутке показујемо кроз дела.¹⁴ Јер, оно прво постојало је од самог почетка, и само је гласом доспело до човековога знања, док се ово друго збивало пред човековим очима, и он је то могао и дотаћи и својим рукама опипати. Због тога је блажени Јован Богослов, познавајући обоје - односно и ову и ону стварност - о двојачкоме Спаситељу рекао: „*Што беше из почетка, што смо нук*” али је и додао: „*Што смо видели очима својима, што сагледасмо ируке наше опипаше, о Логосу животс*”⁵ Осим тога, богословљу смо само дужни да верујемо, а доказ веровања исповеда се речју (речено је, наиме: „*Срцем се верује за праведност, а устима се исповеда за спасење*”¹⁶), док смо божански домострој дужни да подражавамо и да га својим делима показујемо; јер треба, како је речено, да следимо траг Онога Који је за нас умро и васкрсао.¹⁷ Због тога, дакле, Свету Тројицу ваља речима исповедати, док страдање и смрт Христову изобра-

¹⁴ Овде је присутно класично разликовање измеђ у богословља и домостроја, односно учења о Самоме Богу и учења о отеловљењу Логоса.

⁵ ЧЈов. 1,1.

¹⁶ Римљ. 10.10.

⁷ / Петр. 2,21.

жавамо водом крштења на својим телима, утискујући у себе онај блажени образ и обличје Спаситељево.

22. По ономе што је до сада речено, јасно је да из свега што се тиче крштења, из самог његовог поретка и назива које му придајемо, из онога што се при крштавању савршава и поје, сазнајемо да живот у Христу почиње у бањи крштења. Остаје нам, дакле, да размотримо шта значи само постојање тога живота. Наиме, с једне стране нестајемо, а са друге се рађамо - нешто одбацујемо, а нешто задржавамо; али кад бисмо разумели шта свака од тих ствари заиста представља, схватили бисмо шта је то уистину „постојање по Христу". Једно је, дакле, грех, а друго је правда, и једно је стари човек, а друго нови. Сагледајмо ово мало подробније.

23. Пошто је грех двојак и дејствује на два начина - један се збива у самим делима, а други је садржан у навици - понекад бива да учињено дело није увек присутно нити остаје, већ чим се грех почини, више га нема; као што стрела, чим нанесе какву озледу, одмах пролази, а починиоцима дела оставља рану, белег зла и срамоту, која заслужују казну. А навика чињења злих дела, која се, као каква болест коју изазива изопачено живљење, увлачи у душе људске, постаје стална и спутава душу нераскидивим оковима, поробљава њен разум и чини оно што је од свега најгоре: наводи оне који су њоме поробљени, да чине најгора могућа дела, од којих је сама навика и сачињена и које она увек порађа, те их истовремено,

као у неком зачараном кругу, и рађа и бива од њих рођена.

24. Због тога је и бивало да греху нема краја, јер је навика рађала дела, а дела су доприносила да навика расте. И тако су то двоје узајамно напредовали, те је „грех живео, а ја сам умро“, јер зло није започело од јуче или одскора, већ откад смо створени. Пошто је Адам поверовао лукаво-ме и, презревши свога доброга Владику, окренуо се ка знању, његова душа је изгубила негдашње здравље и крепост; од тада се и са телом збивало исто што и са душом, те се оно њој прилагодило и изопачило заједно са њом, поставши као какво оруђе у руци злог уметника. Јер, пошто је душа тесно сједињена са телом, предаје му своје страсти. На пример, кад се она стиди, тело црвени, а кад се душа мучи бригама, тело копни. А пошто се човекова природа развијала и пошто је напредовао род из онога првога тела, заједно са свим другим наслеђем предат је и грех свим телима која су потекла од првосазданог тела.

25. Но, не прима само тело страсти душе, већ и оно њој предаје своје (јер душа некад бива радосна, а некад брижна; а људи су, опет, некад целомудрени, а некад распусни, у зависности од стања тела); због тога је било природно да душа сваког појединог човека наследи неваљалство првога Адама, које је из његове душе прешло у тело, из његовога тела у сва тела која су из њега настала, а из тих тела доспело у душе. То је стари човек, кога смо, као какво семе злобе, примили од својих предака још кад смо поникли, те

због тога ниједан дан без греха нисмо видели, нити смо одахнули ослобођени од злобе, због чега Пророк и каже: „*Од самога рођења застранише безаконици, од утробе материне тумарају*“.¹⁸ Па ипак, нисмо се зауставили код тог несрећног наслеђа прародитељскога греха, нити смо се задовољили злима која смо наследили, већ смо толико злобе ми сами придодали и толико увећали своје худо богатство, да смо тим што смо сами стекли, прекрили оно првобитно које смо наследили; а ми сами, као подражаваоци, постали смо много гори од претходника.

26. Најгоре од свега било је то што не беше никаквог примирења зла, већ је та болештина стално напредовала. Можда је због тога било немогуће да људски род сам себе исцели, јер готово никада не беше окусио слободу, нити би - будући да је никада није окусио - могао да пожели да је оствари и да устане против тираније зла. А од тих страшних зала, од те казне, од болести, од смрти, ослобађа нас бања крштења, и то тако лако да никакво време за то није потребно; ослобађа нас тако потпуно и савршено да ни трага од греха не остаје; и не ослобађа само од греха, већ новокрштеноме пружа живљење које је супротно греху. Јер нам је Сам Владика Својом смрћу подарио власт да усмрћујемо грех, а Својим поновним оживљавањем учинио нас је наследницима новог живота. Јер, она смрт, будући да је заиста била права смрт, усмрћује грешни живот,

¹⁸ Пс. 8,3.

односно навику чињења греха, а пошто је представљала пресуду, ослобађа човека од кривице за грехе, којом је сваки од нас оптерећен због својих злих дела.

27. На тај начин нас бања крштења очишћује од навике чињења греха, јер од нас ствара заједничаре Христове животворне смрти. Пошто кроз бању крштења учествујемо и у Његовом Васкрсењу, Христос нам дарује други живот, чини нас Својим удовима и даје нам на располагање силе које ће нам бити потребне када доспемо у будући живот.

28. Управо зато су ми истовремено и сва прегрешења опроштена и задобијам здравље: најпре зато што је то чисто дело Бога - Који се времену не потчињава - а онда зато што Он не чини добро људском роду тек сада, да би Му за то било потребно време, него му је добро већ учинио. Не намеће нам Владика сада казну за сва наша сагрешења, нити сада приготовљује лек, нити саздаје нове удове, нити нам дарује нове силе, него нам је све то већ саздао и даровао и приготовио. А пошто се Он успео на крст и умро и васкрсао, успостављена је слобода људи, установљено је ново обличје и лепота и саздани су нови удови. Сада треба само да приступимо и да се приближимо благодатним даровима; а то је оно што нам бања крштења омогућује: да оне који су мртви, сједини са животом, оне спутане оковима да сједини са слободом, а оне који су изопачени, да сједини са блаженим обличјем. Бања крштења нам је дата, сада се само купамо.

Миро је изливено, а миомирис је све преплавио; остало је само да удишемо - па чак ни да удишемо. Јер, Спаситељ је приготовио и ту могућност удисања, као и могућност избављења и просвећења. Кад је у свет дошао, Он није само светлост донео, него је и око саздао; и није само излио миро, него је и чула даровао. А сада, дакле, та свештена бања, оне који се у њој купају, сједињује са тим чувствима и са тим моћима. Јер, у ту воду погружавамо се као каква безоблична и без-образна грађа, а у њој стичемо оно лепо обличје.

29. Сва та добра се пред нама заједно показују зато што су одраније приготовљена. „Ево сам обед свој уготовио, каже Писмо, јунци моји и храњеници поклати су, и све је Готово; дођите на свадбу”.¹⁹ За славље је само то преостало: да дођу званице. А кад званице дођу, шта је још потребно за ужитак? Ништа више. Јер, кад је будући век у питању, Христу приступамо већ припремљени, а сада се припремамо приступајући Му; јер тада треба да Му приступимо имајући све што је потребно, а у садашњем веку све треба да задобијемо онда кад Њему приступимо.

30. Стога брачна ложница тада неће бити доступна лудим девицама, али у овоме веку Он и безумне позива на гозбу и на пировање. Јер, тада неће бити могуће да мртвац оживи, и да слепац прогледа, и да онај који је изопачен буде поново саздан, док је у овоме животу потребна само же-

¹⁹ *Мат. 22,4-*

ља и добра воља, а све остало следи; јер Господ вели: „Ја дођох да живот имају”²⁰ и „Светлост је дошла на свет”.²¹ Знак неизрецивог Божијег човекољубља је и то што је Он, испунивши све оно кроз шта смо ми ослобођени, оставио нама да и ми нешто својој слободи допринесемо, односно оставио нам је могућност да верујемо у спасење које се кроз крштење одвија и да желимо да му приступимо; а то је довољно да нам се урачуна у допринос и да буде као да нам је Он дужан сва она добра дела која нам је учинио. И тако, ако се деси да одмах по крштењу одемо са овога света, не одневши са собом ништа осим печата крштења, Он нас призива ка венцима славе као да смо се борили за Царство Његово.

31. То су, дакле, средства и начини којима крштење ослобађа душе. А пошто оно, због васкрслога Христа, пружа и нови живот, размотримо какав је то живот. Свакако није ни сличан овоме животу, којим смо претходно живели, него је бољи од претходнога и сродан нашој природи. Јер, кад бисмо и сада живели претходним животом, зашто би требало да у бањи крштења умире наш стари човек? Кад бисмо, опет, живели неким другим животом истога значаја, тада не би било васкрсења; а ако бисмо живели анђелским животом - шта ми имамо заједничко са њима? Јер, човек је тај који је пао; и кад би онда, због човековог пада, анђео васкрсао, тада не би било мо-

²⁰ Јов. 10,10.

²¹ Јов. 3,19.

гуће да се човек избави од греха. То је као кад би се оштетио неки кип који изображава човека, па уместо људског лика на постоље био постављен некакав други лик. То би, наиме, значило да је изнова саздан други лик, а не онај који је био на кипу. Због тога је, дакле, природно да овај живот након крштења буде човечански, и нов, и бољи од претходнога; а све се то остварује само Спаситељевим животом. То је нови живот, јер са старим животом нема ништа заједничко; то је живот који је толико бољи од старога да се ни замислити не може, пошто је то Божији живот, а сродан је нашој природи. То је, дакако, био човечански живот, а Онај Који га је живео био је одиста и Бог и човек; а што се тиче Његове човечанске природе, био је чист од свакога греха. Због свега тога било је неопходно да се нама који се крштењем изнова рађамо, укаже живот Христов, и због тога безгрешни излазимо из ове воде крштења.

32. Све то постаје јасно и из овога што следи. Наиме, рођење у крштењу представља почетак будућега живота, а стицање нових удова и чувства представља припрему за наш тамошњи боравак. И нема другачије припреме за будућност осим те да већ овде примимо живот у Христу, Који је постао Отац будућега века, као што је Адам отац овога века - јер он је тај који је повео људе ка животу пропадљивости. Па као што неко не може проводити овај људски живот уколико не стекне Адамова чула и оне људске способности које су за овај живот потребне, тако исто

не може уживати живот у оном блаженом свету уколико није припремљен кроз живот у Христу и није саздан по Његовом обличју и образу. Уосталом, бања крштења представља рођење: Он је Тај Који рађа, а ми смо рођени - а сасвим је јасно да родитељ дарује свој живот рођеноме.

33. Овде би се неко могао и зачудити. Јер, не само они који се погружавају у бању крштења, већ и они који нису имали прилике да силом светих Тајни приготове себе за бесмртни живот - и уопште сви људи - стећи ће нестарива тела и васкрснуће као непропадљиви. Наиме, велико је питање да ли ће у васкрсењу, које је једино смрт Христова увела у овај свет, имати учешћа они који нису погружени у бању крштења, кроз коју ми постајемо заједничари животворне смрти Христове. Јер, ако су избегавали Лекара и нису прихватили помоћ, те су и једини лек одбацили, шта би им, дакле, било довољно за бесмртност? Чини се, наравно, да једно од ово двоје мора да буде: или да одсада сви људи уживају сва добра која је Христос Својом смрћу за нас прибавио, те да заједно са Њим васкрсну и живе и царују, и да учествују у сваком обиљу - јер од нас ништа не треба - или, можда, ако је потребно да и ми нешто допринесемо, онда они који не прилажу веру у Спаситеља, не задобијају нови живот.

34. О овом питању можемо рећи и следеће: васкрсење представља поновно успостављање природе, а то нам Бог поклања као дар. Јер, као што ствараје људе без њихове воље, тако их и изнова ствараје не тражећи њихов допринос. Оно Цар-

ство и виђење Бога и живот крај Христа представљају изобиље које и од наше воље зависи; због тога су и доступни само онима који то хоће, и који Га љубе и жуде за Њим; а природно је да они и уживају у жељеним добрима кад су она присутна, док у њима не може уживати онај ко за њима не жуди. Наиме, како неко може бити радостан и уживати у добрима која су присутна ако није за њима жудео онда кад их није било? Уосталом, не би могао тада ни да их пожели нити да затражи да их стекне, јер још није видео њихову красоту, као што каже Господ: „*Не може Га примити, јер Га не види, нити Га познаје*”²² - пошто је одавде допао у онај живот слеп и лишен свакога чула и сваке способности којима би био у стању да позна Спаситеља, да Га заволи и да пожели да се сједини са Њим, или да то и оствари. Због тога не треба да се чудимо ако сви живе бесмртно, иако не живе сви блаженим животом; јер Божије промишљање о човечанској природи уопште сви људи подједнако уживају, али Његове дарове, који награђују човекову вољу, уживају само они који су пред Богом благочестиви.

35. Разлог томе што Бог хоће да сва Његова добра свима припадну, те Своје благодатне дарове свима подједнако разделеује - и оне дарове који добро чине вољи човековој, и оне којима се исцељује човекова природа; а ми, опет, пошто нисмо у стању то да избегнемо, све благодатне дарове Божије намењене природи људској прих-

²²Јов. 14,17.

ватамо иако их сами нисмо желели. Јер, уистину, Он нам и против наше воље чини добро и човекољубиво нас присиљава кад желимо да одбацимо Његова добротинства, али то нисмо у стању. Такав је, свакако, и дар васкрсења. Јер, од нас не зависи ни првобитно рођење, ни поновно оживљавање након смрти, нити оно што је томе супротно.

36. Дакле, од човекове воље зависи избор онога што је добро, напуштање грехова, поправљање владања, очишћење душе, љубав према Богу - а награда за све то је крајње блаженство. Од нас самих зависи хоћемо ли све то прихватити или избегавати; и отуда, кад имамо жељу за тим, у стању смо то и да остваримо, а кад немамо жеље, како је могуће уживати сва та добра? Заиста, није могуће да их желимо ако је то противно нашој вољи, нити да присиљавамо себе да их хоћемо.

37. За све то постоји и један други разлог. Наиме, Господ је Сам избавио нашу природу од пропадљивости, али и нашу вољу од греха, тиме што је постао Прворођени из мртвих и што је као претеча ради нас ступио у Светињу над светињама; и уништивши на тај начин грех, спријатељио је Бога са нама, разрушио преградни зид међу нама, и посветио Себе за нас да и ми будемо посвећени истином.²³ Јасно је, дакле, да од пропадљивости и греха с правом могу бити избављени само они који учествују у Његовој вољи и Њего-

²Чов. 17,19.

вој природи; и то, с једне стране, као људи, а са друге, као они који су заволели Његов долазак у овај свет и Његово страдање, као они који се покоравају Његовим заповестима и који желе оно што и Он Сам жели. А за оне, дакле, који су имали оно прво, а нису прихватили остало, односно којима припада оно прво јер су рођени као људи, али не верују да је спасење у Спаситељу и не учествују својом вољом у добру, природно је да за њих нема отпуштења грехова нити венаца праведности, јер су се својом вољом удаљили од добра. Па ипак, ништа их не спречава да и они стекну другу слободу и да васкрсну, пошто су исте природе са Христом као човеком. Крштење је, наиме, узрочник не обичног живота, већ блаженога живота у Христу; јер смрт Христова и Његово Васкрсење свима су подједнако подарили бесмртни живот.

38. Због тога васкрсење и представља заједнички дар свим људима, а отпуштење грехова, победни венци на небесима и Царство небеско припадају само онима који су пружали принос који се од њих очекивао. Припадају онима који су себе још овде припремили да буду што ближи ономе животу и Женику, пошто се кроз крштење изнова рађају - јер нов је и овај Други Адам - те блистају од лепоте и чувају красоту коју им је бања крштења подарила, јер Он је „*најлепши између синова људских*“.²⁴ Главе су им украшене венцима славе, као да су олимпијски победници,

²⁴ Пс. 45,2.

јер Он је Венац славе; имају уши, јер Он је Реч, и очи, јер Он је Сунце, и чуло мириса, јер Он је Женик и миро, и то миро излишено;²⁵ и одевени су у сјајну одећу и спремни за свадбу.

39. Нека буде тако. Све то нас доводи до једног другог питања које заслужује пажњу. Наиме, ако нас жеља и веровање и приступање приговору за задобијање дарова крштења, и ако њихово неприхватање значи одбијање читавог тог блаженства, онда је природно да они који најпре приме те дарове, па затим промене мишљење - одбаце их и оптуже себе за првобитну намеру, те се одрекну Христа, а онда се поново покају за то што су сагрешили и изнова притекну Цркви - од стране свештених правила буду упућени на бању крштења и да се над њима изнова изврши света Тајна као да су све изгубили. Па ипак, свештеник само обележава њихова тела светим миром и, не додајући ништа више, уписује их у круг верних. Шта би се, дакле, о томе могло рећи, пошто те две ствари које омогућују благочешће према Богу, припадају нама: задобијање духовних очију кроз свету Тајну крштења, и њихово коришћење и гледање ка оној светлости Божијој; према томе, они који су издали хришћанство, губе оно прво, али им друго остаје, односно остаје им способност и приговорљеност за гледање.

40. Разлог за ово је у томе што можемо одстранити способност духовног виђења уколико то желимо, пошто од нас зависи хоћемо ли при-

²⁵ Пес. н. иес. 1,3.

грлити Сунце или ћемо пред Његовом светлошћу затворити очи - али да одстранимо само око и да у потпуности уништимо оно што је крштењем саздано, то нам је немогуће. Јер, ако нисмо у стању да уништимо оне способности које су у нашој души, са којима нас је људска природа родила, свакако да не можемо уништити ни ону коју је Бог у нас положио чим нас је крштењем препородио. А ту слободу воље која у нама управља - било шта да је она, било да је она самостална у разуму, било у хтењу, или било у чему другом, или како год да је замислимо - бања крштења и саздаје и развија. Тој вољи се потчињава свака душевна сила и према њој је усмерена свака кретња душе, и нема ничега што њоме управља или што је може променити, али ни она сама не може себе променити (пошто ништа не може бити изнад ње). Чак ни Богу није природно да је мења; Он нам неће одузети ништа од оних дарова које нам је Сам подарио, „јер се БОГ неће раскајати за своје дарове“;²⁶ и уопште, као бесконачна доброта, Бог нам жели и дарује свако добро, не укидајући тиме превасходни дар наше слободе.

41. То је добро које нам крштење пружа. Оно не приморава наше хтење, нити њиме овладава, већ представља силу која доноси користи онима који се њоме служе, а оне који се њоме не служе, ни у чему не спречава да буду грешни, као што ни чињеница да неки имају здраво око, њих не спречава да живе у тами ако то желе. Одавде јед-

²⁶ Римљ. 11,29.

но постаје јасно: о овоме очигледно сведоче они који су, пошто су крштени и тиме стекли сва духовна добра, допали до крајње безбожности и покварености.

42. Због тога, дакле, будући да им није потребно друго саздавање, јер нису одбацили силе које су у њих положене, свештеник их уопште не погружава у воду крштења, већ помазујући их, чини ми се, убризгава у њих духовну благодат благочешћа, и страха Божијег, и љубави, и томе, слично, који су у стању да у њима васпоставе оно првобитно хтење; јер такво је дејство светог мира над онима који се помазују. А сад је доста приче о овоме; наставимо, дакле, са својом правом.

43. Из свега што је до сада речено јасно је да они који су рођени кроз свето крштење, живе животом Христовим. А шта је то живот Христов? Чини ми се, дакле, да из наших речи још увек није потпуно јасно какво је духовно стање које стичу они који се погружавају у бању крштења и тиме постају заједничари живота Христовог. Већина тога превазилази људски разум; јер то је, како каже апостол Павле, сила будућега века и припрема за други живот.²⁷ Наиме, као што не можемо схватити способност очнога вида нити красоту неке боје ако их не изведемо на светлост, и као што спавачи током сна не могу видети оно што виде они који су будни, исто тако није могуће из ове садашњости сагледати нове удове и ду-

²⁷ Јевр. 6,5.

ховне способности које ће се моћи користити само у будућем животу, односно шта оне заправо представљају и каква је њихова лепота. Потребна је зато сродна лепота и одговарајућа светлост.

44. Но, ипак смо ми удови Христови, а то је последица крштења. Блистави сјај и лепота удова су, разуме се, сабрани у Глави; јер удови не би лепо изгледали кад не би били сједињени са Главом. У садашње време, пак, Глава тих удова је скривена, али ће се појавити у будућем животу. Тада ће засјати и показати се и удови, јер ће заједно са Главом заблистати. Желећи да укаже на то, апостол Павле је рекао: „*Јер умресте и ваш је живот сакривен са Христом у Богу. А када се јави Христос, живот наш, онда ћете се и ви с Њиме јавити у слави*“.²⁸ А блажени Јован каже: „...*Још се не откри шта ћемо бити; а знамо да кад се открије, бићемо слични Њему*“.²⁹

45. Због тога чак ни они који су блажени, не могу сада у потпуности спознати силу тога живота: признају да га већ им делом не познају и да га виде као загонетку, као у огледалу и делимично; оно пак што могу да спознају, чак ни речима не могу да изразе. У оних, међутим, који су чистог срца, постоји некакво осећање и сазнање о тим стварима, али ни они нису у стању да нађу појам или реч који ће одговарати томе што су спознали, и који би онима који такво познање немају, били показатељи тог блаженог искуства. Јер,

²⁸ Кол. 3,3-4.

т-ЧЈов. 3,2.

заиста је апостол Павле, кад је у рај на треће небо био однесен, чуо „неисказане речи које човеку није допуштено Говорити”.³⁰ А оно што се може спознати и изрећи у овом животу, и што открива оно што је невидљиво, то су дела оних који се посвећују у Тајну, нова природа новокрштених који су сачували своје место, односно њихова натприродна врлина која побеђује сваки човечански закон, а чији узрок не може бити ни мудрост, ни подвиг, ни природа, нити било шта друго што је човечанско.

46. Душа је, наиме, била готова за такве подвиге какве људи нису могли лако ни замислити; а тело, опет, није спутало ту готовост, већ је и само поднело толике трудове колике је душа желела. Али, снага и душе и тела је ограничена, те не може лако поднети сваку муку - душа некако успе да савлада неку од тешкоћа, но пред другим тешкоћама очајава, а тело се, опет, распада. Па ипак, оне блажене душе и она блажена тела ништа није савладало, него су поднели и претрпели све оне врсте мука и патњи које слободан ум не може себи ни представити.

47. А ја још увек нисам рекао оно што је најчудније. Нису они само поднели и претрпели. Јер, нису презрели овај живот надајући се великим наградама и очекујући будући живот, односно доспевајући до те одважности некаквим расуђивањем и словесним промишљањем и подносећи страдања, или са некаквом одбојношћу,

као што болесници подносе ватру и нож лекара; већ се збивало оно што је најнеобичније: волели су своје ране, желели су патње, и саму смрт су сматрали пожељном, чак и ако никакве друге награде пред њима није било. Неки од мученика би, наиме, пожелели мачеве и мучења и смрт, па када би их на себи искусили, њихова жеља је бивала још већа; други су желели да се злопате целог живота, да се труде и да живе далеко од сваке удобности, и да свакодневно умирање сматрају благостањем; а у борби против телесних прохтева помагала су им и сама њихова тела. И нису се тако подвизавали двојица или тројица или двадесеторица, или само мушкарци или само одрасли, већ небројено мноштво подвижника, и то сваког узраста.

48. То се нарочито код мученика могло видети. Јер, било да су и пре гоњења били верници, било да им је Христос у време гоњења усадио истински живот, они су заједнички пред својим гонитељима исповедали веру у Христа и призивали Његово име; желели су да умру, и једногласно су изазивали велможе као да се ради о каквом добру; и хрлили су ка смрти заједно жене и девојке, мушкарци и деца, и људи сваког занимања и свакаког живота.³¹

49. Требало би, свакако, рећи и то да такво мучеништво не ствара ни најмању разлику међу људима. Јер, борбе и трудове не подноси на исти начин онај ко живи у зноју и онај ко живи у удоб-

¹ Види Атанасије Велики, *О очовечењу Бога Логоса*, 27.

ности; а мач и смрт не посматрају истим очима један војник и један свирач. Па ипак, ништа од тога није зауставило оно чудесно хитање ка смрти, и није их спречило да сви подједнако доспеју до самог врхунца истинске философије;³² али пошто је била једна сила која је све рађала и саздавала, сви они су доспевали до крајње границе врлине; поштовали су само добро и љубили га више него што самој природи припада, јер су ради њега презрели и властите животе. Чак су и жене из вашарских шатри и људи развратни, и то у великом броју, прихватили проповед општег спасења и мењали свој живот ступајући у складну заједницу са Христом, и то толико нагло и толико лако, као да су само мењали своје глумачке маске.

50. Дешавало се пак да у тај круг мученика ступи и мноштво оних који не беху погружени у воду крштења, а које је, као некрштене од стране Цркве, крштавао Сам Женик Цркве. Многи ма је, наиме, слао кишни облак са неба, или је воду испуштао из земље и тако их крштавао, али је већину њих, ипак, на невидљив начин изнова саздавао. Па као што удови Цркве, попут апостола Павла и оних који су као он, *допуњавају оно што недостаје Христу*,³³ тако ни по чему није неприлично ни то да Глава Цркве допуњава оно што Цркви недостаје. А ако има удова који Гла-

³² По хришћанском схватању, истинска философија је трезвен и целомудрен живот.

пКол.1,24.

ви могу бити од помоћи, колико ли је тек исправније да и сама Глава пружи удовима оно што им недостаје? Тако је то, дакле.

51. Треба, међутим, да наставимо са својом беседом. Не треба, наравно, ни трошити речи о томе да у човечијој природи није могуће пронаћи силу која би мученицима омогућила да покажу онакву одважност и онакву спремност, те да до краја остваре што су желели. А пошто нам истину преостаје само то да прихватимо да је узрок свега тога благодат светога крштења, испитајмо онда начин на који им је крштење подарило силу да то остваре. Јасно је, дакле, да су оне патње и оне борбе биле страдања заљубљеника у Христа, а да су их до тих нечувених подвига довеле стреле љубави Христове. Размотримо сада шта је узрок такве љубави, шта су претрпели те су тако Христа заволели, и одакле су огањ љубави примили.

52. Наравно, познање је узрок љубави, јер оно рађа љубав, и није могуће да неко буде обузет љубављу према нечему што је лепо уколико не спозна лепоту коју оно има. А пошто се дешава и то да познање некада буде савршено, а некада несавршено, слично бива и са љубављу. И тако бива да оно што је лепо и добро, а што се савршено може спознати, буде и савршено љубљено, што толикој лепоти и приличи - а оно што је љубитељима слабо видљиво, то једва да је вољено. Према томе, јасно је да вода крштења онима који се у њу погружавају, дарује некакво познање и осећање Бога, те на тај начин они познају

добро, чувствено осећају красоту и окушају Његову лепоту.

53. Чини ми се, дакле, да они Христа могу савршеније спознати искуством неголи учењем. Наиме, двојак је начин на који спознајемо ствари око себе: примајући знање путем слушања, или учествујући искуствено у њему; оним првим начином се, дакле, не дотичемо саме ствари, него је сагледавамо у речима као у каквој слици која не представља њено тачно обличје - јер немогуће је међу стварима наћи неке које су потпуно сличне, нити нам икакав пример може бити довољан да ту ствар познамо; док примање ствари путем искуства значи непосредан сусрет са самом ствари. Због тога се, наиме, овде само обличје дотиче душе и буди у њој жељу која је као какав одраз, који одговара лепоти тога обличја, а тамо присвајамо идеју саме те ствари, па из њеног односа према другим стварима примамо њену нејасну и бледу слику, те у зависности од спознаје, развијамо жељу према тој ствари. Због тога неку ствар и не љубимо онолико колико је њу могуће љубити, нити је, опет, трпимо онолико колико она може деловати, јер нисмо искусили само њено обличје.

54. Наиме, као што је различито обличје суштине сваке ствари и као што оно образује различит појам у човековој души, тако постоје и различите љубави. Према томе, кад наша љубав према Спаситељу не показује ништа чудесно нити натприродно, очигледно је да смо се сусрели само са речима које говоре о Њему; а како је мо-

гуће из тих речи ваљано спознати Онога Кога се не може ништа слично наћи, и Који нема ништа заједничко са другима нити се примером може представити? Како можемо схватити Његову лепоту и завоleti ту лепоту колико она заслужује? А они који су стекли толико силну жељу за Христом да су из властите природе иступили, и који су имали толико хтење и били у стању толико да учине колико човек по својој природи не може ни замислити - њих је Сам Женик ранио. Он је њихове очи засенио зрацима лепоте. Јер, величина ране показује колика је била та стрела, а њихов занос показује ко је Тај Који им је рану нанео. По томе се Нови Завет разликује од Старога, и по томе га надилази, јер тада је реч била та која је водила човека, а сада Сам Христос, Који је лично присутан, на неизрецив начин управља и саздаје душе људске. Наиме, речју, учењем и законима људи нису могли доспети до жељенога циља. Јер, да је то било могуће остварити кроз речи, не би нам била потребна дела, а поготову не натприродна; не би нам било потребно оваплоћење Божије, Његово распеће и смрт.

55. То се могло видети од почетка, по самим Оцима, по нашој побожности и по апостолима. Јер, иако су имали прилике да уживају у целокупном учењу и да га слушају од Самога Спаситеља, иако су били очевици свега: и благодатних дарова које је Он подарио природи, и страдања које је ради људи претрпео, и тога како је после смрти оживео, и како се узнео на небо - апосто-

ли ипак нису показали ништа чудесно, ни одважно, ни духовно, ни боље од својих старих, све докле нису крштени.

56. Сада кад су крштени и кад је Утешитељ ступио у њихове душе, они су и сами постали нови и примили су нови живот, односно постали су предводници других - у себи и у другима распљивали су страст за Христом. Јер, иако су и до тада живели покрај Сунца правде и заједничарили у Његовом животу и Његовим речима, ипак нису били у стању да осете у себи Његове зраке јер још не беху примили ону духовну купку крштења. Од тада је Бог на исти начин усавршавао све свете; и тако су Га они спознали и заволели, не крепећи себе само празним речима, већ обогаћујући се силом коју бања крштења дарује. А ту бању приготовљује и у њој изнова саздаје човека Сам Онај Љубљени, Који саздаје *срце чисто*, и који *вади срце камено и саздаје телесно*,³⁴ одстрањујући тако неосетљивост; и пише, као што каже апостол Павле, „*не на каменим таблицама, него на телесним таблицама срца*“;³⁵ но, не записује само закон, већ самога законодавца, односно Самога Себе. То је било очигледно код многих светих који раније нису били у стању да уз помоћ речи открију истину нити да кроз чудеса спознају силу проповеданог Христа, па ипак, кад су примили крштење, наједном су се показали готови хришћани.

³ *Чез. 11,19.*

³⁵ *11 Кор. 3,3.*

57. Живео је, тако, блажени Порфирије³⁶ у оно време кад је закон Христов проповедан по свој васељени; и сви људи тога доба слушали су беседе проповедника, а знамење страдања подизано је на сваком месту кроз мученичке борбе које су, блиставије од сваке проповеди, сведочиле истинско Божанство Христово. Но, иако беше чуо безбројне проповеди и био очевидац толиких подвига и чудеса, Порфирије је ипак остао у заблуди и лаж стављао испред истине. Али, кад је крштен, и то не заправо, већ глумећи у позоришту, не само да је одмах постао хришћанин, већ се прикључио и самом хору мученика. Наиме, док је као глумац изводио своју представу, а да би изазвао смех код гледалаца, он се одважио и на то да исмеје крштење, па се усред позоришта крстио погружавајући се у воду и узвикујући име Свете Тројице. И тако, док су се они којима је он изводио своју песму грохотом смејали, њему на једном више ништа не беше смешно од све те представе, јер је спознао да ова света Тајна уистину пружа рађање и поновно саздавање. И тако је из бање крштења изашао са душом мученика а не глумца - тела одважнога као да је извежбано у истинској философији и у подвигу, а језика који је, уместо смеха, изазивао гнев мучитеља. И толико се напатио - он који је целог живота глумио

³⁶ Од двојице глумаца са именом Порфирије, који су у сличним околностима примили хришћанство, овде је реч о другоме, који је живео у време Јулијана, а не о првоме, који је живео у време Аурелијана. Његов спомен се слави 15. септембра.

- и толику је жељу за Христом показивао да је, подневши многа мучења, радосно скончао да не би ни својим језиком издао љубав.

58. Исто тако је и Геласије заволео Христа и на исти начин Га спознао³⁷. Јер, како се чини, приступио је крштењу са опречним осећањем, непријатељски и ратоборно. А кад му Онај, против Кога се борио, отвори духовне очи и показа му Своју красоту, он се одмах задиви Његовој лепоти и промени сасвим расположење: од борбеног противника постаде љубитељ Христов. Доиста је та љубав била усхићење, јер је оне који су њоме бивали обузети, доводила до стања које је изван човечанских граница. То је оно што Пророк каже: *Уздигнуће се многи због Тебе*, када разговарајући са Христом о распећу и смрти, вели: *„Како се многи зачудише Теби, што бејаше нагрђен у лицу мимо свакога човека, и у стасу мимо синове човечије“*

59. И храбри Ардалион је на истоветан начин крштен: пружајући гледаоцима уместо какве друге забаве приказ крштења³⁹ - јер је био комедијаш и увесељавао гледаоце таквим представама. Крштен је подражавајући страдања Христова - не уз помоћ каквих симбола или слика, већ уз помоћ самих догађаја. Наиме, представљао је на позорници право исповедање вере и издржљи-

³⁷ Живео је у доба Диоклецијана, почетком 4. века. Његов спомен се слави 27. фебруара.

³⁸ Ис. 52,14.

³⁹ Пострадао од огња, почетком 4. века, у време Максимијана. Његов спомен се слави 14. априла.

вост светих мученика, и чак је био обешен наг на крсту, док су му се остали глумци изругивали; но, како је призвао Христа и осетио ране, он се у трену преобрази и његова душа стане осећати у складу са речима које је сам изговарао, а воља стаде следити оно што се на позорници збивало. И заиста постаде оно како је малочас себе у игри називао: хришћанин. На тај начин, из исмевања рана људских и из претворних гласова, изађе једно такво дело; и тек што је рекао да воли Христа, сместа Га је и заволео, јер се љубав, као какав огањ, из његових уста улила у његово срце. Док се код осталих људи дешава да добро прелази из добре ризнице срца у уста, код Ардалиона је било обратно: ризница је узводним путем из уста доспела до срца.

60. О, неизрециве силе Божије! Јер, није га придобио чинећи и му добра, нити дарујући и му венце славе, нити привлачећи га угодним надама, већ чинећи га учесником у ранама и понижењима; и присајединио га је Себи толико да га је приволео да издржи оно о чему раније није био у стању ни да слуша; удаљио га је наједном од навике која се у њему много времена учвршћивала, а његову вољу окренуо ка потпуно супротном хтењу, преводећи га од најгрешнијег и најгорег ка ономе што је од свега најбоље. Јер, нема никог горег од комедијаша, нити већег философа од мученика. Шта ли ово двоје имају заједничко? И како се здравим разумом може објаснити то да ране и понижења рађају љубав према Христу, и да та љубав придобија и поробљава онога ко је

претходно био непријатељ - оним истим средствима због којих би било потпуно природно да и верник избегава хришћанство? Заиста, који би човек био рад да убеди онога ко се налази усред патње, да заволи оно што је претходно усрдно мрзео, и припреми га да, уместо непријатеља и гонитеља, постане пријатељ и поштовалац?

61. Нека буде тако. Чини се, наиме, да свему овоме проповед божанске науке није дала никакав допринос, него је све остварено силом крштења. Наиме, Ардалион је био у прилици да слуша и проповеди о нашем општем спасењу и био је очевидац многих чудеса која су чинили мученици исповедајући пред њим своју веру; али, он је и даље био заслепљен и борио се против светлости све док није крштен, кад је примио на себе ране Христове и исповедио право веровање. Јер, у томе је суштина крштења: подражавање онога страдања које је Христос пред Пилатом претрпео и подражавање Његове издржљивости све до распећа и смрти - то подражавање се некада остварује кроз саме свештене образе и симболе, а некада и у стварности, када се, у временима која то захтевају, веровање исповеда пред лицем смрти.

62. Иако су од почетка века изналажени многи лекови за оболели људски род, само је смрт Христова била та која је човеку могла да прибави истински живот и здравље. Стога, да би неко био рођен новим рођењем и да би живео блаженим животом, односно да би стекао духовно здравље, он не потребује ништа друго него да пи-

је од тога лека и да, колико му је то могуће, пред људима исповеда праву веру, да поднесе страдања и да умре смрћу Христовом. То је сила Новог Закона; тако се постаје хришћанин; на тај начин се доспева до чудесне философије, предајући се узвишеним делима и имајући непоколебиву веру; верујући не из нужног убеђења, нити држећи се вере због покоривања законима, већ примајући и једно и друго силом Божијом и образујући у себи, уз помоћ и једнога и другога, блажено обличје Христово. Јер је речено: „Царство Божије није у речи него у сили“⁴⁰ и: „Реч о крсту је ... сила Божија нама који се спасавамо“.⁴¹

63. Због тога овај закон Новог Завета и јесте духовни - јер Дух Свети је Тај Који све савршава - а онај је писани, јер доспева само до слова и до речи. Због тога је онај закон остао сенка и образ, а овај садашњи је стварност и истина. Јер, слова и речи наспрам самог бића ствари представљају само образе. Наиме, много година пре но што је прешао у дело, Бог га је, језиком пророка, наговестио. „Учинићу, вели Он, ...нов завет, не као онај завет који учиних са оцима њиховим“.⁴² Али какав је то завет? „Него је ово завет, вели, што ћу учинити са домом Израљевим и са домом Јудиним; метнућу законе своје у умове њихове и на срцу њихову записаћу“,⁴³ не успостављајући их изговореном речју, већ не-

⁴⁰ / Кор. 4,20.

⁴¹ / Кор. 1,18.

⁴² Јег. 31,31-32.

⁴³ Јер. 31,33.

посредно као сам законодавац. „И неће више, каже Он, учити пријатељ пријатеља ни брат брата говорећи: *Познајте Господа, јер ће ме знати сви, од малог до великог.*“⁴⁴ Кад је Давид достигао тај закон, изговорио је оне блажене речи: „*α познах да је велик Господ*“.⁴⁵ Ја сам Га познао, вели он, стекавши лично искуство о Њему, а не слушајући друге како о Њему уче. Због тога он и друге на то наводи, говорећи: „*Окусите и видите како је добар Господ*“.⁴⁶ Иако је блажени Пророк многим и разноврсним речима опевао доброту Божију, ипак, не могући да речима покаже стварност, призива и саме слушаоце да лично искусе Онога Кога пева.

64. То искуство бања крштења усађује у душе оних који се крштавају; и у творевини препознају Творца, у уму Истину, а у жељи - Онога Који је предмет жеље. Због тога је велика страст за Христом, неизрецива љубав према Њему и натприродни ерос, јер нема ничега што недостаје - све је у складу, и ништа не одудара, и свега је у преобиљу.

65. Пазимо, дакле. Бог је у наше душе посадио жељу, те ако смо лишени добра, можемо га стећи, а ако о чему промишљамо, доспевамо до истине; а њих ми, свакако, желимо чисте: добро ослобођено од свакога зла, и истину ослобођену од сваке лажи. Јер, не може се радовати онај ко је у обманут, нити ће бити задовољан онај ко хо-

⁴⁴ Јер. 31,34.

⁴⁵ Пс. 135,4.

⁴⁶ « Пс. 34,8.

ди у заблуди, па се, уместо са добром, сусреће са злом. Желећи добро и истину, никада се није дешавало да их желимо чисто, већ оно што је за нас било добро и истинито, није бивало оно што се тим именима назива, него чак и супротно. Због тога и није било јасно колика је сила овдашње љубави и радости која је у нама, јер није било пред нама оно што је требало да љубимо и оно чему је требало да се радујемо; и није нам било познато колика је сила страсне љубави и какав је њен жар; јер нигде не беше тога за чим се жуди. Они, међу тим, који су окусили Спаситеља, имају пред собом предмест своје жеље, према коме је - као према каквом калупу и мери - од самог почетка припремљена човечанска љубав, која је таква да, попут какве велике и простране ризнице, може да смести Бога у себе.

66. Због тога, дакле, и ако сва блага овога живота стекнемо, не можемо се заситити, нити има ишта што ће утолити нашу жељу, него ћемо још бити жедни, као да нисмо окусили ништа од онога за чим смо жудели. Јер жеђ човечанских душа има потребу за некаквом бескрајном и непресушном водом, а овај свет је ограничен; па како се онда она може утолити? То је Господ имао на уму говорећи Самарјанки: „Сваки који пије од ове воде опет ће ожеднети; а који пије од воде коју ћу му ја дати неће ожеднети до века”.⁴⁷ Јер, то је вода која утољује жељу људских душа. „Бићу сит, вели Давид, када ми се укаже

⁴⁷ Јов. 4,13-14.

слава Твоја".⁴⁸ Јер, уистину, око је тако саздано да се може наситити светлошћу, ухо је приготовљено за звуке, и сваки од органа за оно што му одговара; а жеља душе стреми само ка Христу, и Он је њена утеха; јер само Он је и добро, и истина, и све што томе приличи, према чему се човечанска љубав управља.

67. Стога, оне који су Га искусили, ништа не може спречити да Га заволе оноликом љубављу колика је од самог почетка усађена у душе људске, и да се радују онолико колико се природа људска може радовати, и колико им је то подарила врлина и вода препорода. Кад су у питању добра световног живота, ту ни љубав ни радост немају никаквог удела, јер ова добра обмањују носећи такве називе - те ако се нешто чини као добро, оно је само лажна слика онога што је истинито. А овде, пошто нема никакве препреке, љубав и радост се очитују као нешто чудесно и неизрециво, што се ни показати не може; најпре зато што је Бог обе ове страсти ка Себи усмерио: да Њега љубимо и да се само Њему радујемо. И природно је, мислим, да љубав задржи некакву аналогију са оним бескрајним добром и да тако буде у некаквој, рецимо, сразмери са њим.

68. Размотримо, дакле, колика је величина те љубави, која је такође знак Његове преизобилне љубави. Јер, као једино уздарје за сва добра која нам је учинио, Бог тражи нашу љубав, и кад је добије од нас, Он нам сваки дуг опрашта. Па ка-

⁴⁸ Пс. 17,15.

ко да оно што је по суду Божијем једнаке тежине са Његовим бескрајним добрима, не буде натприродно? Очито је, према томе, да је искање Бога сасвим дорасло Његовој преизобилној љубави, и да жеђ за Богом увек иде заједно са радосћу, јер Господ каже: „Иштите, и даће вам се; тражите, и наћи ћете“;⁴⁹ и тако за једним величанством долази друго. Чини се, дакле, да у људским душама постоји велика и чудесна спремност љубави и љубавног искања, па кад је одиста присутан Онај Који је предмет те љубави и тога искања, тада је она у потпуности делатна; а то је оно што Спаситељ има на уму када каже: „Иштите, и даће вам се“.

69. Због тог, када Дух Свети дође на некога и пренесе му Своје дарове, од плодова који се из њих развију, прво место заузимају љубав и радост; јер је речено: „Плод Духа јесте: љубав, радост“.⁵⁰ То је зато што Бог, уселивши се у душе људске, дарује им најпре способност да Њега Самога осетите. Они који осете оно што је добро, сигурно ће га и заволети и радовати му се. Тако кад се Господ телесно показао људима, најпре је то тражио од нас: да Га познамо; то је проповедао и то је одмах остварио, или боље рећи - због тога се чувствено појавио и због тога је све и учинио. „Ја сам за то рођен, рекао је Христос, и за то сам дошао на свет да сведочим истину“.⁵¹ А та истина био је Он Сам, јер само што

⁴⁹Мат. 7,7.

⁵⁰Гал. 5,22.

⁵¹Јов. 18,37.

није рекао: *Дошао сам да Себе покажем*. То Он и сада чини усељавајући се у оне који се крштавају, и тако сведочи истину - одбацује оно што је само наизглед добро, а доноси и открива оно што је уистину добро, и јавља им се, као што је Сам рекао.

70. Да је све то истина и да они који су у тој бањи крштења окупани заиста стичу искуство Бога, то се, као што рекох, може видети из самих ствари. А ако су потребна сведочанства о томе, између многих богољубивих људи који су били у стању да у Његовој близини остваре велика достигнућа - о чему су сами и посведочили - по свему се истиче Јован Златоусти, који би уместо свих осталих био довољан, и у кога је душа светлија од сунчаних зрака, а глас блиставији од злата. Требало би, наиме, да прочитамо и саме речи његовог дивног језика:

71. „Шта, дакле, значе речи: *Откривеним лицем одражавамо славу Господњу, преображавамо се у тај исти лик!*”⁵² То се, свакако, јасније показивало кад су деловали благодатни дарови печата Светога Духа; али и сада то може опазити онај у кога су очи пуне вере. Јер, онога трена кад се крстимо, душа, очишћена Духом Светим, заблиста јаче од Сунца. И не само да видимо славу Божију, већ одатле примамо њен сјај. А то је као кад неко чисто сребрно огледало буде изложено зрацима светлости, па и оно испушта зраке, али не само по својим природним својствима, већ и

од Сунчевог блистања. Тако и душа, пошто је крштењем очишћена и постала блиставија од сребрног огледала, од славе Духа Светога прима зраке доличне њеној властитој слави; и то такве зраке који приличе Господу Духу Светоме".⁵³

72. И укратко: „Хоћеш ли да ти то уопштеније и јасније покажем на примеру апостола? Сети се само Павла, чије су хаљине чиниле чудеса, или Петра, чија је и сенка имала снагу. А да нису на себи носили образ Цара и да им је блистање Светога Духа било недоступно, не би њихове хаљине и њихове сенке имале толику моћ; јер су царске хаљине страхотне и самим разбојницима. Хоћеш ли да видиш како та слава и кроз тела блиста? *Погледавши на Стефана, сви који сеђаху у Синедриону, видеше лице његово као лице анђела.*⁵⁴ Али, то није ништа наспрам славе која изнутра блиста. Наиме, оно што је онда Мојсије имао на своме лицу,⁵⁵ то су и они носили у својим душама, па чак и много више од тога; јер је Мојсијева озареност била некако чулнија, док је њихова била нетелесна. И као што светлећа тела примају зраке из светлосних извора, те их као властито блистање преносе на оближња тела, тако исто се дешава и са вернима. Због тога се, дакле, они који то искусе, ослобађају од свега што је земаљско и сањају о ономе што је на небесима. Тешко нама! Добро би било да овде гор-

⁵³ Свети Јован Златоусти, *Седма беседа на II Посл. Коринћанима*, РО 61, 448.

⁵⁴ Дел. ап. 6,15.

⁵⁵ Изл. 34,29 и даље.

ко уздахнемо - иако смо окусили и наживали се таквога благочешћа, не познајемо чак ни оно што се говори, јер врло брзо губимо осећање божанских ствари и окрећемо се ономе што је чулно. Та неизрецива и страшна светлост и слава божанска остаје у нама један или два дана; а затим је гасимо, прекривајући је буром животних догодовштина и одбијајући зраке светлости густином животних облака".⁵⁶

73. Према томе, не само да је онима који се крштавају омогућено да познају Бога својим умом, својом мишљу или својом вером, већ је могуће да у самој води крштења пронађу и нешто што је много веће и ближе самој суштини. Јер, није исправно да оно блистање Божије схватимо као умно познање, нити да сматрамо да је Он некаква светиљка ума - пошто се дешава да та светлост првог или другог дана после крштења нестаје, а посвећенике у Тајну преплављује збрка и метеж овога живота. Ипак, ма колико били обузети животним бригама, нико не заборавља своју веру - поготову не за тако кратко време. Чак је могуће да се људи и многим стварима занимају а да ипак знају исправно да говоре о Богу; или пак, што је још горе, да су одани најгорим страстима а да ипак познају наук спасења и истинске философије.

74. Јасно је, значи, да све ово представља некакво непосредно осећање Бога, пошто сама душа на невидљив начин распаљује ту светлост.

Символ те светлости јесте све оно што се при чину крштења може видети. Ту је све препуно светлости, ту су упаљене свеће, ту је певање, играње, појање химни, и нема ничега што није испуњено радошћу; сва одећа блиста белином и тако је удешена да зрачи светлошћу - а на оном делу одеће који покрива главу крштенога, насликан је Дух Свети, и тај део има облик који изображава Његово присуство. Заиста је начињен у облику језика, те као какво рухо може да прекрије главу онога који се крштава а да истовремено има и облик какав је имао Дух Свети када је најпре крстио апостоле. Уосталом, Он је и тада заузео тај део њихових тела, и над главом свакога од њих могао се видети пламен у виду језика; а узео га је зато, како ја сматрам, да би тим обликом језика показао смисао Свога силаска, односно да је дошао да би, онима који не знају, протумачио и проповедао Реч Божију, Која је Њему сродна. Јер, својство језика је да изражава оно што је унутрашње и да буде весник скривених деловања ума. И тако, Логос проповеда Свога Родитеља, а Дух проповеда Логоса. „*Ја те прославих*“,⁵⁷ каже Логос Своме Оцу, а „*Он ће мене прославити*“,⁵⁸ вели за Светога Духа. А уместо Свете Тројице, Која се крштенима представља у оваквом виду, символ управља наш ум ка оном чуду и ка оном добром дану који је угледао установљење крштења, како бисмо сазнали на који начин су апосто-

⁵⁷>Јов. 17,4.
⁵⁸/ов. 16,14.

ли, на које је Свети Дух најпре сишао, Њега предавали другима, а ови, опет, следећима, те је Он, тако путујући, стигао све до нас. И нећемо бити лишени дарова, све док нам се Сам Давалац добара јасно не укаже.

75. Тада ће Господ блаженима подарити могућност да Га, уколико уклоне све препреке, јасно могу осетити својим чулима - али сада пружа толико колико могу поднети они који су прекривени тежином своје телесности. Исход таквог виђења Бога је неизрецива радост и натприродна љубав; њихов плод је величина остварених подвига, показивање чудесних дела и истрајност на том путу, уз одношење победа над свим непријатељима и уз ношење победних венаца. Хришћане наоружане тим оружјем крштења никакве муке нити икаква задовољства нису могла савладати; јер, претежнија је била радост од брига овога света, и никакво уживање није било у стању да их привуче или да их растроји, пошто су толиком силом љубави били сједињени и повезани.

76. У томе је дело крштења - да ослободи од греха, да спријатељи Бога и човека, да човека сједини са Богом, да отвори очи душе како би човек могао искусити зраке божанске светлости - једном речју, да припреми човека за будући живот. Према томе, у праву смо када крштење називамо рођењем, или каквим другим сличним именом, између осталог и због тога што оно у душама новопросвећених рађа познање Бога. Оно представља темељ и корен живота, са једне стране, због тога што је Сам Спаситељ рекао да је

вечни живот садржан у познању јединога истинитога Бога и Онога Кога је Сам Бог послао, односно Исуса Христа,⁵⁹ а са друге, због онога што је Соломон рекао Богу: *Видети Тебе, то је корен бесмртности.*⁶⁰ Ако је потребно да за ове тврдње приложимо и логичке доказе, рецимо овако: ко је тај ко не зна да истинско биће човека и његова изузетност јесте у томе да поседује разум и знање? А ако је човеково биће садржано у разумном промишљању и у знању, онда је то, свакако, најбоље од свих знања, које је ослобођено од лажи. Наиме, које знање може бити боље и чистије од сваке заблуде, него познање Бога? Јер, Бог је Тај Који отвара очи душе и управља њихов поглед ка Себи. А то знање је плод крштења.

77. Из свега што је до сада речено, јасно је да ова света Тајна представља почетак живота у Христу и почетак човековог постојања и живота, као и узрок превасходства истинског живота и суштине. Ако се то не збива код свих који су крштени, не треба због тога светој Тајни приписивати слабост, већ погрешку треба урачунати онима који примају крштење - било да нису припремили себе за примање благодати, било да су издали ризницу добара. Зар није много исправније да ту разлику припишемо управо онима који приступају просвећењу, јер се на различите начине односе према крштењу, него да оптужујемо

⁵⁹Јов. 17,3.

⁶⁰Прем. Сол. 15,3.

саму свету Тајну, која је једна и иста за све? Очигледно је, дакле, да гомила добара о којој смо говорили, није дело човекове природе нити његовог подвига, већ дело крштења. Ако отуда долази и нешто што је супротно, зар није неумесно сматрати како једна иста света Тајна и може да просвећује и не може: да оне који су крштени, претвара у небеске људе а да их истовремено чини и земаљским? Свакако да нећемо прекоревати Сунце и оптуживати га како је невидљиво пошто не виде сви његову светлост, него ћемо о њему судити по онима који га виде; нити ћемо се према просветљењу односити како ваља ако сматрамо да оно може деловати другачије од онога што му само име говори.